

Ankara - 21 Eylül 1960. Gazamba

Baltacıoğlu'na telefon ettim. İstanbul'dan dönmüş, Fakat code değildi. Saat 5.45 de tekrar telefon ettim. Samime Hanım çıktı, telefona. 6.10 da Bahçelievlerdeydim. Salonunda oturuyorlardı, bir hanım misafirleri vardı. Hanım, Baltacıoğlu'nun eski öğrencilerinden biri. Daha sonra Almanya'da tıp tahsil etmiş. Bir hatırasını anlattı: "Dersteyiz. Baltacıoğlu ders anlatıyordu. O sırada Maarif Nazırı Sükrü Bey derse gelmişti. Hoca onunla hiç ilgilenmeden dersin sonuna kadar anlattı. Nazır ayakta öylece bekledi."

Baltacıoğlu İnas mektebine erkek hoca olarak ilk zidenlerden birinin de kendisi olduğunu söyledi.

Baltacıoğlu bir olay anlattı: Mimar Sinan'ın ilk eserlerinden biri Gebze'deki - galiba Çoban Mustafa Paşa Camii - dir. Bu camiyi görmek için bir gün Gebze'de kalmıştım. Camide bir ~~yer~~ yer var. Üzerinde bir baş örtü sarı. Genç bir kadın ölmüş, de onun kullandığı dişi örtü. İstanbul'a geldim. Darülmualiminde bu olayı talebelere anlattım. Sınıfta otuz - beş kişi vardı. Sımdı bu anlattığının resmini yapın dedim. Kule tane ayrı resim ortaya çıktı. Bunu zunun için anlattım. Milli Eğitim Raporundan bana da göndermişler. Mesela kültür kelimesi geçiyor. Kültürden ne anladıklarım bilmiyorum ki, yazdıklarım anlayabiliyim. Anladığımı şey hakkında ne diye düşüncelerini bildireyim.

Kurandan bir kısım: "O zaman Zekeriya minberde namaz kılıyordu" diye çeviriyorlar. Aslı şudur: "O zaman Zekeriya Haura'da yalvarıya duymuştu." Zekeriya İsa'dan önce yaşamış bir Peygamberdir.

Ankara Valisinin ^(İsmail Bastuğ) Cenaze namazında Bahaneler ve Komite üyelerinin camiye girmeyip beklemelerini anlatıyorum. Namazın müslümanlıkta esas şart olup olmadığını soruyorum. Kuranda salât kelimesi vardır, bu da yalvarıya duymaktır. Kuranda şükadar rekhat namaz kılacakm, seide edeceksin denmez, diyor. Ancak herkes istediği şekilde Allah'a yalvarmakta serbesttir. Ben namaz kılmam. O kilitli halde üzerinde insan nasıl rükua varır. Esas olan Allah'a yalvarmak, Onu ululamaktır. İsteyen bunu namaz kılarak yapar, isteyen dua ederek, Allah'ı anarak yapar. Namaz, herhalde,

Peygamberin bir hadisiyle ortaya çıkmıştır. (Bu durumda -2-
mahalli şartların da etrhisi vardır.

- Dinde reformlarımızı yapamadığımızı göre, bu bakımdan
henüz Lütther devinde mi bulunuyoruz?

- Evet o devideyiz. Ancak din kitabı Türkçeye çevril-
mediği halde halk kendi içinde din reformasını yapmıştır. Alevi-
lik bu reformanın sonucudur. Ancak şehirli halk ve aydınlar
bu reformayı yapamamıştır. Sosyal algular da determinizme tabii
olduğu için bu durum halk içinde kendiliğinden oluşmuştur. An-
cak aydınların durumu şehirlerimizde bu evrimin oluşmasını
geciktirmektedir.

- Demokrasi bizim sosyal yapımıza uygun gelmiyor demiş-
tiniz. Bu ne demektir?

- Demokrasi endüstrileşmeden oluşuyor. Biz henüz endüstri-
leşemedik. Ancak endüstrileşmeye yakınız. Atatürk'ün itti-
hat Tarakçıcılar, Atatürk'ün de, 1. nönde, Demokratlar da
bu yüzden müstebit oldular. Gidersek Milli Komite de bu
yola girecektir. Bizim din, dil ve sanat reforması kurtu-
racaktır.

- Fatih devinde geniş bir dini tolerans vardır. Fatih
herkes biliseye gitsin. Dini ödevini yapın" diyordu.
Daha sonra Türk toplumu bu toleransını kaybetmeye baş-
ladı. Halbuki Lütther "Türklerin tolerans anlayışından
örnek alalım" demişti.

- Çarşaf konusunda manto vermeyle iş halleder mi?

- Bu konuda kimseyi zorlanmamalı. Akli tesir gösteri.
Çarşafı ortaya çıkararak sebepleri giderirsek Çarşaf kendi-
liğinden ortadan kalkar.

- Peki din bakımından bu kadar geri bir toplum sanat ba-
kımından nasıl orada zirvede bulunabilir mi?

- Bulunabilir. Benim değerli bulduğum halkın din ve
sanat anlayışları. Yoksa aydınların kafalarındaki anlayış
değil. Bizim çalışmamız ilincilerle de birinciler gibi sosyal
determinizme uygun hale getirmektir.

- Cemal Füresel din süresini bir müddet geri bıraktım demiş.

- Anlamıyor. Ağzına ne gelirse söylüyor.

- Çarşaf işini de şimdi ele almalı. Sonraya bıraktık diyor.

- Olur olmaz konuşuyor işte.

- 27 Mayıs'tan sonra bir devrimden söz edilebilir mi?

- Hayır. 27 Mayıs bir ihtilâldir. Bir devrim yok orada. Mali konular ele aldılar okadar. Diğer ele aldıkları konular da onları ilgilendirmeyecek derecede gereksiz konular. Asıl davayı bulamıyorlar.

Bedrettin Tuncel'i milli Eğitim bahane yapmışlar. Ne onlar o, bu işten?

Biz ara "Türklerde Yazı Sanatı"nın fiyatını Fakültece 5 lira olarak tesbit edildiğini söyledi. Halbuki İhtilâ Fakültenin diğer yayınlarının pahalı oluşu benim fikir-hatimi çekmişti.

Baltacıoğlu'nun söylediğine göre; Kur'an tercümesi 8000 adet basılmış. 500 adet bedava dağıtılmış. 5000 adet de satılmış. Şimdi elinde 2500 adet var.

Baltacıoğlu ayrıca,
↓
Şimdiye kadar kalem memurluğu yaptım, öğretmenlik yaptım, "Yeni Adam"ı çıkardım, bazı yayınlar yaptım. Asıl gayem bunların hiçbirisi değil. Türk Sanat Yazıları konusunda yeni levhalar hazırlamak istiyorum. Aynı levhaya 50cm, 1m, 2m boyunda, ~~bazı~~ tezhipli, tezhipsiz hazırlamak istiyorum. Fardineye de tezhip öğreteceğim. Örnekbağında ki evin alt kat salonu müsait. Orada sergi açılabilir. Ben antikadan anlaram. Satabak herhangi kitabıya çinisi'sam - lu. Aslında 100 senelikdir. 1,5 liraya almıştım. Bu yazıların meraklıları da vardı. Para da kazandı. Oraya kadar hem de pezmek için gelirdi, dedi.

Boğazlıçı Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTOZN0100203